

In het huis waar ik ben opgegroeid woonde een indringer. Voor de buitenwereld bestond het gezin Schmitt uit vier personen – twee ouders en twee kinderen – maar in ons huis woonden er vijf. De indringer huisde permanent in de woonkamer; daar sliep en waakte hij, een stuurse, onverzettelijke sta-in-de-weg.

De volwassenen hadden het te druk met hun beslommeringen om op hem te letten, behalve dat mijn moeder soms geërgerd ingreep omdat hij er wel netjes uit moest zien. Alleen mijn oudere zus had contact met de lastpost, ze maakte hem dagelijks rond het middaguur wakker, waarop hij luidruchtig reageerde. Ik haatte hem; zijn gebrom, zijn sombere uitstraling, zijn hoekige postuur, zijn gesloten voorkomen stonden me tegen. Als ik 's avonds onder de dekens lag, bad ik vaak dat hij weg zou gaan.

Sinds wanneer woonde hij bij ons? Ik wist niet beter of hij was er altijd geweest, een vast onderdeel van het meubilair. Bruin, massief, log, onder de vlekken, het ivoor van zijn tanden vergeeld. Zijn spottende zwijgzaamheid kon omslaan in een hels kabaal. Wanneer mijn zus met hem bezig was, verschanste ik me in mijn kamer en zat met mijn handen op mijn oren liedjes te neuriën om niets van hun samenspraak te hoeven horen.

Als ik in de woonkamer kwam, liep ik direct met een wijde boog om hem heen en wierp hem een intimiderende blik toe om duidelijk te maken dat hij zich gedeisd moest houden en dat we nooit vrienden zouden worden; hij deed alsof hij me niet zag. We meden elkaar zo hardnekkig dat het de sfeer in huis bedierf. 's Avonds hoorde hij onze gesprekken aan zonder ooit zelf iets in te brengen. Ik was de enige die dat onuitstaanbaar vond, mijn ouders waren gewend aan zijn zwijgzame aanwezigheid.

De indringer heette Schiedmayer en was een piano. In onze familie werd deze parasiet al drie generaties lang doorgegeven.

Onder het mom dat ze piano leerde spelen was mijn zus hem dagelijks aan het martelen. Of hij haar... Want er kwam geen enkele melodie uit

die notenhouten kast, louter gehamer, valse noten, schelle klanken, hortende loopjes, onaffe deuntjes, rammelende ritmes, dissonante akkoorden. De stukken heetten *Laatste zucht* of *Turkse mars*, maar het ergste vond ik nog de kwelling die mijn zus *Für Elise* noemde, bedacht door een beul genaamd Beethoven, die mijn oren net zo teisterde als de boor van de tandarts.

Op een zondag, toen we mijn negende verjaardag vierden, kwam tante Aimée op bezoek, een blonde, vrouwelijke, in zijde gehulde, gepoederde, naar iris en lelietjes-van-dalen geurende verschijning, en zij wees op het slapende monster.

‘Is dat jouw piano, Eric?’

‘Nee hoor!’ antwoordde ik meteen.

‘Wie speelt er dan op? Florence?’

‘Dat schijnt zo,’ mompelde ik met een grimas.

‘Florence! Speel eens wat voor!’

‘Ik zou niet weten wat,’ piepte mijn zus, die eindelijk eens een intelligent antwoord gaf.

Aimée wreef over haar kin, die gesierd werd door een mooi kuiltje, en nam de ongewenste gast goed op.

‘Eens even zien...’

Ik moest lachen, mijn moeder zei dat ook altijd, maar die voegde er stevast aan toe: ‘zei de blindeman’.

Aimée negeerde mijn vrolijkheid, tilde voorzichtig de houten klep op, alsof ze de kooi van een wild beest opende, liet haar ogen over de toetsen gaan, gleed er met haar ranke vingers overheen en tilde ze abrupt op toen er een gebrul door de kamer klonk: het beest verzette zich, weerspanning en dreigend.

Geduldig herhaalde Aimée haar toenaderingspoging. Met de linkerhand streekte ze het klavier. Het dier liet een gedempt geluid horen – een uniek verschijnsel, hij stampvoette niet maar gedroeg zich haast vriendelijk. Aimée liet een arpeggio horen; de woesteling spinde welwillend. Hij gaf zich over, liet zich temmen.

Tevreden lichtte Aimée haar handen even op, observeerde de tijger die ze had veranderd in een katje, ging op de kruk zitten en begon net zo zeker van zichzelf als van het beest te spelen.

Midden in de zonovergoten woonkamer ontstond een nieuwe wereld, iets stralends van elders zweefde in vlagen vredig, geheimzinnig en golvend door de kamer en hield ons in zijn greep. We luisterden aandachtig. Waarnaar? Ik had geen idee. Er voltrok zich iets ongelooflijks, een ander universum doemde op, een andere manier van leven openbaarde zich, intens en luchtig, veelzijdig en wispelturig, broos en

krachtig, iets wat zich blootgaf en tegelijk een diep mysterie in zich verborg.

We waren zo overdonderd dat we niets zeiden. Aimée keek naar de piano, glimlachte als om hem te bedanken en wendde toen haar gezicht naar ons. Er blonken tranen in haar ogen.

Mijn zus zat er beteuterd bij en wierp een grimmige blik op de Schiedmayer, die haar nooit de eer had bewezen zo te klinken. Mijn ouders keken elkaar aan, verbluft dat die sombere dikbuik die al een eeuw in de familie was, zich opeens van zo'n charmante kant liet zien. Ik wreef over mijn armen waarop nu al mijn haren recht overeind stonden, en vroeg aan tante Aimée: 'Wat was dat?'

'Chopin, wat anders?'

Diezelfde avond zei ik dat ik ook wilde piano-spelen en een week later had ik mijn eerste les.

De Schiedmayer, die had gemerkt hoe ik onder de indruk was van zijn samenspel met tante Aimée, werd toegeeflijk in zijn triomf: hij vergat mijn eerdere vijandigheid en voegde zich naar mijn toonladders, arpeggio's, octaven en etudes van Czerny. Toen ik die moeizame basis eenmaal onder de knie had, liet mevrouw Yo Than Loc, mijn pianolerares, me kennismaken met Couperin, Bach, Hummel, Mozart, Beethoven,

Schumann en Debussy. De dikbuik toonde zich inschikkelijk, deed wat ik van hem verlangde en vervulde mijn wensen zonder morren. We begonnen elkaar te waarderen.

Rond mijn zestiende wilde ik me wagen aan Chopin. Ik was immers gaan pianospelen om het raadsel van zijn muziek te doorgronden. Mijn lerares koos een wals, een prelude en een nocturne en ik huiverde bij de gedachte dat ik de ultieme inwijding zou ondergaan.

Maar helaas, het lukte me wel om mijn vingervlugheid te verbeteren, moeilijke passages onder de knie te krijgen, stukken uit mijn hoofd te spelen, de tempi te volgen, maar nooit ervoer ik die huivering van de eerste keer, dat sensuele elders, opgeroepen door zijdezachte klanken, strelende akkoorden, een glasheldere melodie. Hoewel de piano gehoor gaf aan de impulsen van mijn vingers, wist hij mijn dromen of herinneringen niet te evenaren. Het wonder bleef uit. Het instrument, onder Aimées vingers zacht, helder, broos en ontroerend, klonk stoer en kortdaat onder die van mij. Lag het aan mij? Aan hem? Aan mijn lerares? Ik miste iets. Chopin ontglipte me.

Mijn letterenstudie eiste al mijn aandacht op, en toen ik twintig was moest ik afscheid nemen

van Lyon, mijn familie en de Schiedmayer, want ik ging naar Parijs, waar ik was toegelaten tot de École normale supérieure. Ontsnapt uit het schoolse keurslijf, eindelijk vrij om uit te gaan, te dansen, te drinken, te flirten en te vrijen, genoot ik met volle teugen van alles wat het leven te bieden had en was ik net zo druk in de weer met plezier maken als met studeren. Nu ik meer mijn eigen tijd kon indelen, ging ik op zoek naar een pianoleraar die mij zou kunnen helpen om het raadsel van Chopin op te lossen. Het was een obsessie geworden. Ik miste zijn licht, zijn rust, zijn tederheid. De indruk van die ene middag in het voorjaar, op mijn negende verjaardag, hield het midden tussen een stempel en een wond. En hoewel nog jong hield ik er een gevoel van weemoed aan over. Ik moest hem zijn geheim zien te ontfutselen.

Navraag bij mijn Parijse vrienden leverde iemand op die geknipt leek voor wat ik zocht, een zekere madame Pylinska, een Poolse die naar Parijs was geëmigreerd. Ze had een uitstekende reputatie en gaf les in het dertiende arrondissement.

‘Hallo?’

‘Goedemiddag, ik zou graag madame Pylinska spreken.’

‘Dat ben ik.’

‘Juist. Mijn naam is Eric-Emmanuel Schmitt, ik ben twintig, ik studeer filosofie aan de rue d’Ulm en ik zou graag mijn pianolessen weer oppakken.’

‘Met welk doel? Om beroeps te worden?’

‘Nee, gewoon om goed te kunnen spelen.’

‘Hoeveel tijd kan je eraan besteden?’

‘Een uur per dag. Of anderhalf.’

‘Dan zal het je nooit gaan lukken!’

Er klonk een zoemtoon. Had ze opgehangen? Ik kon niet geloven dat ze zo onbeleefd was en toetste opnieuw het nummer in. Blijkbaar verwachtte madame Pylinska dat ik zou terugbellen want ze had de hoorn nog niet opgenomen of ze begon, zonder te vragen of ik het was, te foeteren: ‘Wat een hemeltergende arrogantie! Kan iemand sterdanser worden door een uur per dag te oefenen? Of dokter? Of architect? En jijzelf, jongeman, ben je toegelaten tot dat prestigieuze instituut van jou door maar een uur per dag te studeren?’

‘Nee...’

‘Je beledigt de pianisten als je op zo’n belabberde manier denkt te leren spelen! Je maakt ons te schande. Ik voel mij persoonlijk gekleineerd, vernederd, gegriefd, want ik oefen namelijk al

veertig jaar zes tot tien uur per dag en ben nog steeds niet van mening dat ik goed speel.’

‘Neem me niet kwalijk, zo bedoelde ik het niet. Ik wil niet *goed* leren spelen, mevrouw, alleen maar *beter*. Want ik wil Chopin niet opgeven.’

Het bleef even stil, een stilte waarin aarzeling doorklonk. Toen fluisterde madame Pylinska zachtjes: ‘Chopin?’

Het klonk duidelijk toegeeflijk. Ik rook mijn kans en zei: ‘Ik ben op pianoles gegaan om Chopin te kunnen spelen, maar ik krijg het niet voor elkaar. Andere componisten mishandel ik misschien, maar die kunnen daar tegen, terwijl Chopin... Chopin... die verzet zich.’

‘Natuurlijk!’

Het was eruit voordat ze er erg in had. Ik drong aan: ‘De piano is voor mij een soort bril waardoor ik de muziek kan lezen. Doorgronden. Maar bij Chopin... hoe mooi ik zijn muziek ook vind... ik speelde noten, voer alle loopjes uit, respecteer de tempi, maar...’

Ik hoorde haar bladeren.

‘Zaterdag om elf uur bij mij. Schikt dat?’

Madame Pylinska, een jaar of vijftig, een zijden sjaal strak rond haar scherpe gelaatstrekken,

stond in de deuropening en bekeek me van top tot teen, met een opgetrokken wenkbrauw en een samengeknepen mond, alsof er iets aan mij mankeerde.

‘Te fors,’ concludeerde ze.

‘Te fors waarvoor?’

Schokschouderend haalde ze een sigarettenpijpje tevoorschijn, ondersteunde haar linkerelleboog met haar rechterhand en bracht het mondstuk naar haar lippen.

‘Je hebt geen last van de rook?’

Zonder mijn antwoord af te wachten verdween ze in haar appartement, er kennelijk van uitgaand dat ik haar wel zou volgen.

Na een donkere gang, waar drie katten de weg versperden en me minachtend opnamen, kwam ik in de muziekkamer die vol stond met lage tafeltjes waarop stapels partituren lagen. Er hing een geur van rozen en zware tabak.

‘Ga onder de vleugel liggen.’

‘Pardon?’

‘Ga onder de vleugel liggen.’

Ze wees op het Perzische tapijt waarop haar Pleyel-vleugel stond.

Toen ik aarzelde, vroeg ze: ‘Ben je soms bang voor mijten? Met jouw postuur hebben zij eerder reden tot zorg...’